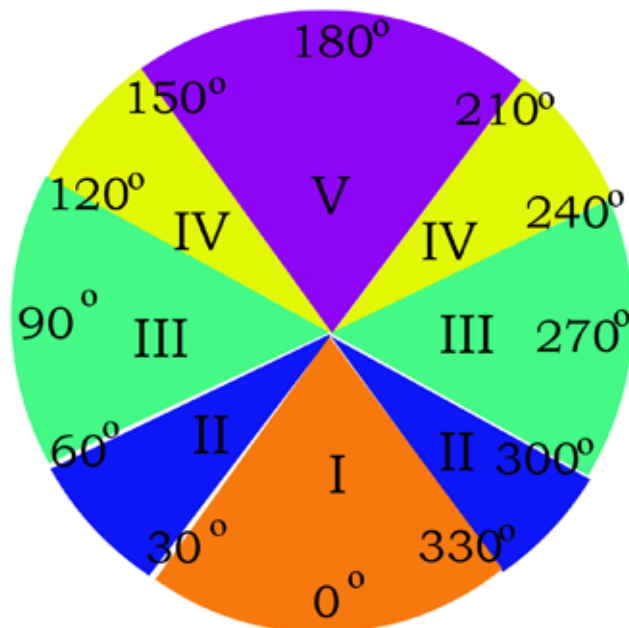

Wędrowka światła

W praktyce zdjęciowej w studio pracujemy zespołem lamp. Prawidłowe projektowanie oświetlenia ułatwia przypisanie poszczególnym oprawom oświetleniowym odpowiedniej funkcji w realizacji twórczej wizji fotografa. Wizualną materializację osiąganych efektów, zależnie od wybranego położenia lamp w przestrzeni studia i wybranych elementów formujących i modelujących wiązkę świetlną przybliżyły nam studentki warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Asia Manowska kamerą Sony Alpha 900, oraz Kasia Wiśniewska cirpliwie pozując przed kamerą. Jako oprawę oświetleniową zastosowano studyjną lampę błyskową Fomei Digital 300 z odbłyśnikiem o średnicy 43 cm (zdjęcia a) oraz płaszczyznę rozpraszającą Softbox 40x120 cm w pozycji pionowej (b) i poziomej (c). Dla ułatwienia zadania przestrzeń studia wokół fotografowanego obiektu podzieliliśmy na strefy świetlne (pokazane na rysunku).

Strefy świetlne: I. Strefa światła przednich, II. Strefa korzystnych ustawień światła kluczowego. III. Strefa bocznych światła rozjaśniających, IV. Strefa niekorzystnych ustawień światła, V. Strefa światła konturowych.

Światło nad kamerą

Efekt oświetleniowy uzyskiwany przy takim położeniu źródła światła bardzo przypomina rezultaty uzyskiwane przy pomocy systemowej lampy błyskowej wsuniętej w sianki mocowania wyposażenia dodatkowego. Nieznaczne podniesienie źródła światła w stosunku do osi kamery-osoba fotografowana i pochylenie jej osi optycznej powoduje powstanie cieni pod linią podbródka. Ich ostrość i głębokość zależy od wielkości powierzchni świecącej źródła światła. W przypadku stosowania odbłyśników są one ostrzejsze i głębsze niż przy wykorzystywaniu płaszczyzn rozpraszających. Paskowa płaszczyzna rozpraszająca Softbox 40x120 cm usytuowana pionowo i ustawiona obok kamery zdjęciowej daje bardziej delikatne cienie niż w przypadku jej poziomego ustawienia. Takie usytuowanie światła kluczowego daje płaskie, nieciekawe oświetlenie, bardziej celowe jest stosowanie tej pozycji dla światła wypełniającego.

W celu lepszego zobrazowania rozkładu światła i cieni poprosiliśmy Kasię o założenie kapeluszka i podniesienie prawej ręki do jego ronda.

Światło kluczowe w pozycji 30°

W fotografii portretowej za najkorzystniejsze pozycje uważa się takie ustawienie źródła światła w przestrzeni studia, kiedy wartość kąta zawartego między osią optyczną kamery zdjęciowej a osią optyczną źródła światła wynosi od 30° do 60° w prawo lub lewo od kamery zdjęciowej, a pochylenie osi optycznej źródła światła zawiera się w granicach między 20°-30°. Takie usytuowanie światła jest zgodne z naszym codziennym doświadczeniem wzrokowym, ponieważ pod takimi kątami promienie słoneczne oświetlają naszą planetę przez większą część roku. Mniejsze pochylenie osi optycznej źródła światła kluczowego nie daje ciekawych rezultatów, większe stosowane jest rzadko i to niemal praktycznie z oprawami światła kierunkowego w celu osiągnięcia silnych efektów dramatycznych.

Wybór elementu formującego lub modelującego wiązkę świetlną zależy od stylu oświetleniowego. W światłocieniowym stylu oświetleniowym dobrym rozwiązaniem jest stosowanie odbłyśnika o średnicy 43 cm Soft lub odbłyśnika 21 cm z plastrem miodu 10° lub 20°, lub bez nich. W tonalnym stylu oświetleniowym stosujemy zazwyczaj płaszczyzny rozpraszające, o dowolnym kształcie powierzchni dyfuzyjnej.

Światło kluczowe w pozycji $30^{\circ}/20^{\circ}$. Przy bocznych ustawieniach źródła światła kluczowego istotne jest ustawienie osoby fotografowanej w stosunku do kierunku padania promieni świetlnych. Zwrot twarzy w kierunku źródła światła powoduje, że niemal cała powierzchnia jest równomiernie oświetlona, a wielkość i głębokość cieni zależy od wielkości powierzchni świecącej oraz od kąta pochylenia osi optycznej źródła światła. Przy frontальnym ustawieniu twarzy (twarz wprost w kamerę) po stronie odświetlonej pojawiają się cienie, rzutowane na policzek przez nos. Przy zwrocie twarzy w stronę od źródła światła większa część twarzy tonie w cieniu, większość promieni świetlnych oświetla tył głowy osoby fotografowanej, niewielka ilość promieni świetlnych rozjaśnia zarys prawej szczęki.

Światło kluczowe w pozycji $60^{\circ}/20^{\circ}$. Uzyskujemy podobne, ale bardziej zdecydowane efekty światłocieniowe, które zmieniają się zależnie od zwrotu twarzy osoby fotografowanej. Najmniej ciekawe efekty uzyskujemy przy zwrocie twarzy w kierunku źródła światła. Z trzech podanych przykładów zdjęciowych najbardziej interesujący efekt notujemy na obrazie „c”, uzyskany zwrotem twarzy osoby fotografowanej.

Boczne położenie światła kluczowego

Światło kluczowe ustawione w pozycji $90^{\circ}/20^{\circ}$. Jest to rzadko stosowana pozycja dla światła kluczowego, niekiedy jako dodatkowa pozycja dla bocznego światła rozjaśniającego. W wielu przypadkach promienie brzegowe dużych płaszczyzn rozpraszających oświetlających tło dodatkowo spełniają funkcję bocznego światła rozjaśniającego. W przypadku frontального zwrotu twarzy po przeciwnej stronie źródła światła występuje głęboka czerń. W małym studiu o jasnych ścianach odbite od nich promienie mogą tak rozjaśnić nieoświetloną stronę twarzy, że uniemożliwiają uzyskanie zamierzonego efektu oświetleniowego – zagubienia części twarzy w pełnej czerni. W takim przypadku, między osobą fotografowaną a ścianą na drodze promieni świetlnych ustawiamy czarne zasłony.

Światło kluczowe w pozycji $90^{\circ}/20^{\circ}$ przy braku światła wypełniającego daje silne efekty dramatyczne. Ciemna odzież dodatkowo wzmacnia te efekty. W tym położeniu bardzo zbliżone efekty uzyskujemy dla opraw z różnymi powierzchniami świeącymi. Dzieje się to dlatego, że osoba oświetlona jest praktycznie tylko środkowymi promieniami wiązki świetlnej.

Światło kluczowe w pozycji $150^{\circ}/20^{\circ}$

W tej pozycji ustawiamy światło kluczowe przy wykonywaniu zdjęć w niskim kluczu oświetleniowym. Jest to także dogodna pozycja dla światła konturowego. Jeśli stosujemy oprawy światła kierunkowego, to wówczas kąt pochylenia wiązki świetlnej zawiera się w granicach $40-50^{\circ}$, paskowe płaszczyzny rozpraszające ustawiamy zazwyczaj na wysokości

głowy osoby fotografowanej. Duże płaszczyzny rozpraszające jak na przykład 120x180 cm, ze względu na duży kąt rozwarcia wiązki świetlnej, są mało przydatne jako źródła światła kluczowego. Poziom oświetlenia konturowego zależy od zamierzonego efektu artystycznego: dla uzyskania jasnej linii konturowej poziom światła konturowego ustawiamy na poziomie wyższym od światła kluczowego o pół do jednego stopnia przysłony, niekiedy nawet o dwie liczby przysłonowe dla uzyskania białej linii konturowej.

Jeśli rolą światła konturowego jest tylko rozjaśnienie konturu, dla uzyskania czytelności i oderwania sylwetki od ciemnego tła, wówczas poziom światła konturowego ustawiamy na poziomie niższym od światła kluczowego o półtora do dwóch liczb przysłonowych mniej. Wartość tych współczynników zależy od typu materiału zdjęciowego oraz od zamiaru twórczego autora.

Światło za obiektem

Dla osiągnięcia odpowiedniej atmosfery świetlnej umieszcza się źródło światła za osobą fotografowaną. Charakter otrzymanych efektów zależy od właściwości elementów formujących lub modelujących wiązkę świetlną oraz kąta pochylenia osi optycznej źródła światła. Tej pozycji nie wykorzystuje się dla ustawienia światła kluczowego. Najczęściej źródło światła mocujemy tuż za osobą fotografowaną, a kąt pochylenia osi optycznej źródła światła jest bliski 80° . W przypadku sufitowego zawieszenia oświetlenia oprawę oświetleniową mocujemy do pantografu lub zwieszaka teleskopowego, w przypadku stosowania statywów dobrym rozwiązaniem jest statyw z ramieniem poziomym (np. statyw LS-13B z Wall-Boom-2 lub Easy II).

Dla rozjaśnienia włosów stosujemy tubusy lub odbłyśniki z plastrami miodu o najgęstszych oczkach siatki. Ciekawe efekty świetlne uzyskujemy wykorzystując paskowe płaszczyzny rozpraszające. Przy równoległym położeniu tej płaszczyzny, w stosunku do osi kamery zdjęciowej – model, część płaszczyzny rozpraszającej, znajdująca się przed osobą fotografowaną rzuca dodatkowe światło na tors osoby fotografowanej, przy prostym – uzyskujemy rozjaśnienie górnych partii tułowia. Poziom tego oświetlenia zależy od zamierzonego efektu artystycznego i wybranego elementu formującego lub modelującego wiązkę świetlną. W przypadku odbłyśników jest to o pół lub jedną liczbę przysłonową więcej w stosunku do poziomu światła kluczowego, w przypadku stosowania opraw światła rozproszonego jego poziom jest zbliżony do poziomu światła wypełniającego.

Światło w pozycji $180^{\circ}/80^{\circ}$. Ustawienie w tej pozycji lampy Fomei Digital 300 z odbłyśnikiem 43 cm powoduje tylko nieznaczne rozjaśnienie górnych części głowy (a). Paskowa płaszczyzna rozpraszająca 40×120 cm, przy jej równoległym położeniu w stosunku do osi kamera zdjęciowa – model, rozjaśnia górne partie tułowia osoby fotografowanej. To światło dodaje się do światła kluczowego, zwiększając jasność obrazu w tym miejscu. W przypadku fotografowania osoby w białym ubraniu to lokalne zwiększenie jasności może spowodować brak szczegółów w jasnych partiach obrazu (b). Paskowa płaszczyzna rozpraszająca 40×120 cm, przy jej prostopadłym położeniu w stosunku do osi kamera zdjęciowa – model, pozwala uzyskać efekt zbliżony do zdjęcia (a), o delikatniejszych przejściach tonalnych między poszczególnymi tonami obrazu

Opracowanie: Leonard Karpiłowski.

Zdjęcia: Joanna Manowska,

Modelka: Kasia Wiśniewska

Zdjęcia wykonano w Studiu Praga by FOMEI aparatem Sony Alpha 900.

*Autor Leonard Karpiłowski
Opublikowano w portalu SwiatObrazu.pl*